

บทที่ ๓

พิธีกรรมพ้องเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคม

พิธีกรรมพ้องมี ทั้งมีมค มีเมืองและมีมคชนเมืองในกลุ่มตระกูลที่นับถือผีแต่ละประเภท จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันคือ เพื่อเซ่นสังเวद्यบูชาผีบรรพบุรุษของตน โดยได้กำหนดไว้เป็นประเพณีว่าจะประกอบพิธีกรรมทุกๆ ๓ ปี หรือในอีกกรณีเพื่อเป็นการแก้บน ซึ่งในกรณีนี้จะประกอบพิธีกรรมเมื่อใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องรอให้ถึง ๓ ปี พิธีกรรมนี้ถือเป็นกระบวนการจัดระเบียบสังคม (Process of social Organization) ในการที่จะสร้างและสอนระเบียบของสังคมให้แก่คนที่มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มให้เข้าใจ รู้จัก และปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ได้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม โดยการสร้างความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ บรรทัดฐาน คุณธรรม การสร้างระบบสัญลักษณ์ ตลอดจนการจัดสถานภาพและบทบาทให้บุคคลที่มาอยู่ร่วมกันใคร่รู้ตำแหน่งของตน รู้ว่าบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพมีอย่างไร และเมื่อสร้างสิ่งต่างๆ เหล่านี้ขึ้นมา ก็จะอบรมสั่งสอนเพื่อให้สมาชิกเข้าใจเรื่องราวเหล่านั้น และฝึกหัดจนสามารถปฏิบัติตามระเบียบเหล่านั้นได้เหมือนสมาชิกคนอื่น ซึ่งพิธีกรรมพ้องมีแต่ละประเภทจะสะท้อนให้เห็นสิ่งเหล่านี้ คือ

พิธีกรรมพ้องมีเมือง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตระกูลที่นับถือผีเมืองมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าของคน โดยเชื่อว่าผีปู่ย่านั้นเป็นนักรบ หรือสืบเชื้อสายมาจากชนชั้นเจ้าในอดีตและผีปู่ย่าจะให้ความคุ้มครองนำความเจริญรุ่งเรืองมาให้กับลูกหลานในตระกูล ถ้าลูกหลานให้ความเคารพบูชากราบไหว้ ซึ่งจากความเชื่อนี้จึงเกิดเป็นค่านิยม อุดมการณ์ และคุณธรรมในค่านิยมกตัญญูกตเวที ที่ลูกหลานจะต้องตอบแทนพระคุณของผีปู่ย่าที่ได้ให้การคุ้มครองหรือนำความโชคดี ความสำเร็จมาให้กับลูกหลาน โดยการเลี้ยงผีและประกอบพิธีกรรมพ้องมีขึ้น เพื่อให้ผีปู่ย่าได้สนุกสนาน ในพิธีกรรมยังมีสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความมีอำนาจของผีปู่ย่าในการที่จะคุ้มครองให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข หรือคลันดาลให้ลูกหลานได้รบ

ความสำเร็จในด้านต่างๆ โดยแสดงออกด้วยการแสดงถึงความสามารถของผีปู้ย่าที่สามารถ
 อมเทียนที่มีไฟจุดติดอยู่ได้ หรือแสดงถึงความสามารถของผีปู้ย่าในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ
 โดยการเสกเป่าควยเวทมนต์คาถา หรือในพิธีกรรมจะมีผีพญาศึกเดินเลียบเมืองเพื่อตรวจ
 ตราดูแลความสงบเรียบร้อย เท้ากับเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับลูกหลานว่าจะได้รับการ
 คุ้มครองจากผีที่ตนนับถือ หรือในระหว่างพิธีกรรมที่ผีปู้ย่านำเอาก้อนอิฐก้อนหินมาใช้แทนเงิน
 ทองที่ผีปู้ย่านำมาให้กับลูกหลาน นอกจากนั้นในพิธีกรรมยังนำเอาสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความ
 อุดมสมบูรณ์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น สิ่งของที่นำมาใช้ในพิธีกรรม
 ที่เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ได้แก่ หน่อกกล้วย มะพร้าว ข้าวสาร ไข่ โดยเฉพาะ
 หน่อกกล้วยจะนำมาใช้ในการแสดงถึง การแตกหน่อออกกอ การแพร่พันธุ์ของลูกหลาน หรือ
 การแต่งงานของผีป่าวผีสาว ก็หมายถึงการสืบทอดลูกหลานของตระกูลผีให้แพร่หลายออกไป
 ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติคือ การนำเอาคนหว่ามาใช้แทนป่า

นอกจากนั้นพิธีกรรมยังได้จัดสถานภาพและบทบาทให้กับคนในตระกูล โดยผ่านทาง
 ร่างทรงของผีต่างๆที่กลุ่มตระกูลให้การเคารพนับถือ คนในตระกูลที่จะเป็นร่างทรงของผีหรือ
 เจ้าองค์ใดก็ขึ้นอยู่กับ อายุ การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และการประพฤติปฏิบัติตน
 เป็นผู้ที่มีความเคร่งครัดในศาสนา เช่นร่างทรงของผีเจ้าชาย ซึ่งเป็นผีผู้หญิงในตระกูลที่ได้
 ออกบวช ร่างทรงก็จะเป็นผู้หญิงสูงอายุในตระกูลที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาอย่าง
 เคร่งครัด เป็นผู้ที่คนในตระกูลเคารพนับถือ หรือถ้าเป็นร่างทรงของผีขุนศึกต่างๆก็จะเลือก
 จากผู้ที่มีฐานะทางการเงิน หรือประกอบอาชีพที่นายกอง เช่นเป็นครูหรือพยาบาล ถ้าเป็น
 ร่างทรงของผีสาว ซึ่งจะต้องแสดงถึงการแต่งงาน ก็จะเลือกร่างทรงที่เป็นหญิงสาว หรือ
 ให้ลูกสะใภ้คนเล็กของตระกูลเป็นร่างทรง ร่างทรงต่างๆในพิธีกรรมล้วนแต่เป็นผู้หญิง
 ทั้งสิ้น เมื่ออยู่ในร่างทรงผู้หญิงเหล่านี้จะเปลี่ยนบทบาทของคนเป็นเพศชาย ตามเจ้าพ่อที่
 มาเข้าทรง และแสดงถึงความเป็นชายโดยการก้มเกล้า สวมบุตรี อดเมียง ทั้งๆที่ในชีวิต
 ประจำวันผู้หญิงที่เป็นร่างทรงบางคนไม่เคยประพฤติมาก่อน เมื่ออยู่ในร่างทรงสามารถที่จะ
 คุก่าว่ากล่าว หรือออกคำสั่งลูกหลานในตระกูลให้ปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการได้ โดยเฉพาะลูก
 หลานที่ประพฤติออกนอกกรอบศีลธรรมอันดี หรือลูกหลานที่ไม่ให้ความเคารพแก่ผีปู้ย่า

ในด้านบรรทัดฐานที่สำคัญที่พิธีกรรมสร้างขึ้นเพื่อให้คนในตระกูลได้ปฏิบัติตามคือ
 การที่ลูกหลานในตระกูลต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังผีปู้ย่า ดังนั้นในพิธีกรรมลูกหลานต้อง

เข้าร่วมในพิธีรณรงค์ห้าหมื่นห้าหมื่น ซึ่งถือเป็นนิมิตหมายอันดีของตระกูล เพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพนับถือ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างแนวทางปฏิบัติให้กับลูกหลานในตระกูล ให้เคารพนับถือเชื่อฟังผู้มีอาวุโสของตระกูล ซึ่งปัจจุบันคนแก่เหล่านี้อาจถูกละเลยจากลูกหลาน ในพิธีกรรมนี้ผู้เยาว์จะอบรมสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยให้ยึดหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ลูกหลานจะได้รับการสั่งสอนให้รักใคร่สามัคคีให้การช่วยเหลือกันในหมู่ญาติพี่น้อง หากลูกหลานในตระกูลทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เยาว์ไม่พอใจมากที่สุด และในระหว่างที่ประกอบพิธีกรรมลูกหลานจะถูกห้ามไม่ให้ส่งเสียงดังหรือเมาสุราอาละวาดในขณะประกอบพิธีกรรม บรรพบุรุษต่างๆเหล่านี้จะมีการอบรมสั่งสอนให้กับสมาชิกของตระกูลทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการสั่งสอนทางตรงทำโดยการที่ผู้เยาว์อบรมสั่งสอนลูกหลานในระหว่างประกอบพิธีกรรม หรือจากการบอกเล่าของพ่อแม่ที่กล่าวถึงโทษของการไม่นับถือผู้เยาว์ว่าทำให้เกิดมีอันเป็นไปต่างๆ เช่นเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุ หรือเมื่อเจ็บป่วยแล้วไม่สามารถรักษาให้หายได้ ต้องมาขอให้ผู้เยาว์ช่วยรักษาให้ ในขณะที่เดียวกัน เมื่อคนในตระกูลได้รับความสำเร็จในค่านต่างๆ เช่นสามารถสอบเข้าทำงานราชการได้ หรือสอบเข้าศึกษาต่อได้ ก็ชี้ให้เห็นว่าเป็นการช่วยเหลือของผู้เยาว์ สำหรับการสั่งสอนทางอ้อมโดยการที่เด็กๆได้เข้าร่วมในพิธีกรรม ได้รู้เห็นในสิ่งที่ยุใหญ่ปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของตน

ดังนั้นพิธีกรรมพ่อนี้ เมื่งจึงเป็นการจัดขึ้นเพื่อเสริมรากเหง้าของกลุ่มตระกูลผู้จัดว่าเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากชนชั้นเจ้าหรือนักรบในอดีต และเป็นการแสดงถึงสถานภาพของผู้จัดว่าเป็นผู้ที่มีฐานะทางการเงิน พิธีกรรมช่วยกระชับความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มตระกูลให้มีความสนิทสนมรักใคร่กลมกลืน ให้ความช่วยเหลือร่วมมือระหว่างกัน และในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนที่มีถิ่นเกิดเดียวกันในตระกูลอื่น หรือนับถือผีอื่นๆที่ผู้ประกอบพิธีกรรมพ่อนี้ได้เชิญมาร่วมในพิธี เช่นผู้ที่อยู่ในตระกูลผีเม็งควยกันก็อาจไปช่วยเป็นที่นั่งยามให้กันไถ่ถ้าได้รับเชิญหรือขอรองให้ไปช่วย หรือผู้ที่อยู่ในตระกูลผีมก หรือผีมคชอนเม็ง ที่รู้จักมักคุ้นกับเจ้าภาพผู้ประกอบพิธีก็จะได้รับเชิญให้มาร่วมในพิธีกรรมด้วย ซึ่งผู้ที่อยู่ในตระกูลอื่นจะร่วมพ่อนรายร่วมกับผีของเจ้าภาพในภาคบาย ผีที่ได้รับเชิญมาจะได้รับการต้อนรับจากเจ้าภาพเป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันผีที่ได้รับเชิญมาก็จะนำเงิน หรือสิ่งของ เช่นดอกไม้ มะพร้าว มาให้กับเจ้าภาพ พิธีกรรมช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มตระกูล

โดยมีผู้ว่าหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ประสานรอยราว ไกล่เกลี่ยอบรมสั่งสอนให้ลูกหลานมีความสามัคคีกัน
ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ แสดงได้ในสรุปบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่มตระกูลที่ประกอบพิธีกรรมพ่อนผี เม็งคือ

กรณีที่ ๑

สัมภาษณ์ แม่ฉัส พรศิริ อายุ ๗๖ ปี วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๒

เกิดในตระกูล ผีเม็ง

ประวัติการนับถือผีของตระกูล มีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล ต้นตระกูลคือ พระยาโลมวิสัย

ซึ่งเป็นทหารของเจ้าหลวงเมืองลำปาง และเป็นอาจารย์ของพระยาพรหม

(กวีที่มีชื่อของลานนา) โดยสืบทอดมายังเจ้านานอวิวงศ์ ลูกเขยของพระยา

โลมวิสัย แม่ฉัสสืบทอดการเป็นเกิดมาจากแม่หลวงและพ่อโปคา(ชาวพม่า)

ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการพ่อนผีคือ เพื่อแก้บน

เครื่องเซ่นสังเวยของผีคือ ปลาแห้ง ลาบ แกงอ่อม ใส่อัว ไก่ต้ม

เสียดำใช้จ่าย ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท โดยแบ่งเป็น ค่าท้าวาม ๑,๐๐๐ บาท

ค่าวงดนตรี ๒,๐๐๐ บาท ที่เหลือเป็นค่าเซ่นสังเวยและค่าอาหาร สุรา

ที่ใช้เลี้ยงคน

ผีที่นับถือ มี

เจ้าคนหลวง	ร่างทรงคือ	แม่จันทร์ดี เจนสมักร	สัมพันธ์กับเกิดผีคือ	เป็นอา
เจ้าพญาศึก	"	แม่ขุ่ม	"	ลูกพี่ลูกน้อง
เจ้าพญาเสือ	"	นางกิมวา เจริญยิ่ง	"	ญาติทางแม่
ผียาฆ่าชาว	"	แม่เลี่ยม ไชยวงศ์	"	ลูกพี่ลูกน้อง
ผีบ่าว	"	บุญถม พรศิริ	"	หลาน
ผีสาว	"	ตุ๊กตา ยงยุทธ	"	หลาน
ผีศึกหมู่ต่างๆ	"	บุญทอง ศิริกุล	"	ลูกสาว
		บุญยิ่ง พรศิริ	"	ลูกสาว
		ยุพา มานะจิต	"	หลาน
		กิมเทรียญ เจริญยิ่ง	"	ญาติทางแม่

ประโยชน์ของการนับถือผี ทำให้ผู้ที่นับถือผีมีความเจริญรุ่งเรือง เช่น นายชาญ เกศสมัคร
 เจ้าของร้านอาหารวิศรา วิสอร์ท ซึ่งไปตั้งร้านที่ท่าเลอยู่นอกเมือง แต่กิจการ
 เจริญรุ่งเรือง หรือหลานเขยชื่อณรงค์ ยงยุทธ ไปปฏิบัติราชการที่อำเภอนาแก
 ก็ได้รับความปลอดภัยกลับมา และปัจจุบันรับราชการอยู่ที่จังหวัดลำปาง ไม่ได้
 โยกย้ายไปที่อื่น นอกจากนั้น ผีปู่ย่ายังช่วยคุ้มครองบ้าน ทำให้ไม่มีขโมยเข้าบ้าน
 ถ้าจะเกิดอะไรขึ้น เจ้าของบ้านจะรู้ตัวก่อน ขอรหัสของคนในตระกูลที่นับถือผี
 เกี่ยวกับคือ ต้องไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน มิเช่นนั้นผีปู่ย่าจะโกรธ เมื่อมีการ
 ฟ้อนผีก็จะถูกคุกคาม จะต้องอยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ มิเช่นนั้นจะเกิดอันเป็นไป
 ต่างๆนานา เมื่อจะทำอะไรก็จะต้องบอกให้ผีปู่ย่าที่หอผีทราบ และเมื่อบนอะไรไว้
 ถ้าสำเร็จจะต้องมาแก้บน

กรณีที่ ๒

สัมภาษณ์ พ่อหนานบุญศรี วรรณศรี อายุ ๕๕ ปี วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๓๒
 เก่าผีในตระกูล ผีเม็ง

ประวัติการนับถือผีของตระกูล โศกแบ่งผีมาจากคุ้มเจ้าคุ้ม ที่หาแยกเชียงราย ลำปาง
 สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยแม่เข่าหลง และแม่เข่าอูย วรรณศรี โดยแม่เข่าหลงเคย
 เป็นที่นั่งสมัยการฟ้อนผีที่ท่ากันที่คุ้มเจ้า และแม่เข่าหลงได้เป็นผดุงครรภ์แก่
 โปราณของเจ้านายมาก่อน ต่อมาเมื่อแม่เข่าหลงเสียชีวิต แม่ตา พ่อบุญมี (พ่อและ
 แม่ผู้ให้สัมภาษณ์) ได้สืบทอดการเป็นเก่าผี และได้ต่อมาจนถึงพ่อหนานบุญศรี

ประกอบพิธีกรรมการฟ้อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๑๑ มีนาคม ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการฟ้อนผี คือ เพื่อแก้บนให้นายอิทธิพร วรรณศรี ซึ่งเป็นหลานให้หาย
 จากการเจ็บป่วย

เครื่องเซ่นสังเวยของผี คือ หมู ๑ ตัว ไก่ ๒๑ ตัว
 เสียค่าใช้จ่าย ประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท โดยแบ่งเป็นค่าสร้างผาม ๑,๕๐๐ บาท ค่าคนตรี
 ๒,๐๐๐ บาท นอกนั้นเป็นค่าเครื่องสังเวย อาหาร สุรา และอื่นๆ

ผีที่นับถือ มี

เจ้าหญิงศึก	ว่าทรงคือ	นางบุญรอด	วรรณศรี	สัมพันธ์กับ	เกาฬ	ลูกพี่ลูกน้อง
เจ้าหญิงเสื่อ	"	ครูจรรยา	จากฤษ	"		ญาติทางพ่อ
เมียผาขาว	"	นางบุญ	วรรณศรี	"		ญาติผู้พี่
เมียขาว	"	นางบุญ	วรรณศรี	"		ญาติผู้น้อง
เมียสาว	"	น.ส.กฤษณา	ไชยชนะ	"		ญาติทางแม่
เมียหู้ห่า	เมียเล็กหู้เกา	ส.อ.หญิงมณฑิลา	วรรณศรี	"		หลานทางแม่
		พัฒนา	วรรณศรี	"		ภรรยา
		นางพิณเพชร	ไชยสิทธิ์	"		ลูกผู้พี่
		น.ส.สุภาวดี	จันทร์สุวรรณ	"		หลาน

ประโยชน์ของการนับถือผี ทำให้ครอบครัวและเครือญาติรักกัน มีความสามัคคีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ไปมาหาสู่ ជួយช่วยเหลือครอบครัวบ้านเรือนและลูกหลานในวงศ์ตระกูล เมื่อลูกหลานจะไปสอบแข่งขันที่ไหนก็สามารถเอาชนะคู่แข่งขันได้ ช่วยให้เกิดความปลอดภัย ศัตรูไม่กล้าคิดร้าย

(หมายเหตุ จากการสังเกตของผู้สัมภาษณ์ ถึงการที่ผู้ชายเป็นเจ้าผีของตระกูลนี้ เนื่องจากว่า พ่อหนานบุญศรี เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมพอนผี เม็ง เป็นอย่างดี และมักได้รับเชิญให้เป็นกำลังของการพอนผี เม็งในตระกูลอื่นบ่อยครั้ง)

กรณีที่ ๓

สัมภาษณ์ นางจันทร์พอง แก้วมีสุข อายุ ๕๔ ปี วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๒
 เจ้าผีในตระกูล ผีเม็ง

ประวัติการนับถือผีของตระกูล สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ผีของตระกูลนี้เป็นเงี้ยว(ไทยใหญ่) สำหรับนางจันทร์พองได้สืบทอดการเป็นเจ้าผีมาจากแม่สาวซึ่งเป็นแม่ของตนเอง

ประกอบพิธีกรรมพอนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการพอนผี คือ เพื่อแก้บนให้กับนายชาตรี เศษะคุ้ม ที่ได้เดินทางไปประเทศสหรัฐอเมริกา และหายจากการเจ็บป่วย

เครื่องเช่นสังเวชของผี คือ หมู ๔ ตัว ไก่ ๑๖ ตัว พร้อมทั้งอาหารไก่แก๊ ลาบ แกงอ่อม
ใส่ข้าว หมูปิ้ง ขนมเป็ยง ข้าวต้ม สุรา

เสียค่าใช้จ่าย คือ ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท แบ่งออกเป็น ค่าทำนาม ๒,๐๐๐ บาท
ค่าวงคนตรี ๒,๕๐๐ บาท ค่าเครื่องเช่นและอาหาร ๑๐,๐๐๐ บาท ที่เหลือ
เป็นค่าสุราและอื่นๆ

ผีที่นับถือ มี

ผีเจ้าพ่อมือเหล็ก	ร่างทรงคือ	นางจันทร์พอง	แก้วมีสุข	สัมพันธ์กับ	เกาผี	เป็น	เกาผี
ผีย่าสาว	"	แม่จัน	ปิยะนวล	"	น้องของ	แม่	
ผีเจ้าศึก	"	จ.อ.หญิงบัวเขียว	ตานุสรณ์	"	ญาติทาง	แม่	
ผีเจ้าเสือ	"	นางวัชรวิ	ศรีพรหมมณฑา	"	ญาติทาง	แม่	
ผีบ่าว	"	นางคำแปง		"	หลาน		
ผีสาว	"	อ.สุมณฑา		"	หลาน		
ผีศึกหมู่ต่างๆ	"	นางจันทร์แก้ว	แก้วมีสุข	"	น้อง		
		นางบานชื่น	เศษะคุม	"	ญาติทาง	แม่	
		นางสม	เกาะทอง	"	ญาติทาง	แม่	
		นางน้อย	อินทรพรม	"	ญาติทาง	แม่	

ประโยชน์ของการนับถือผี ทำให้อยู่ดีมีสุข ลูกหลานประสบความสำเร็จในการเรียน อาชีพ
การงาน ผีปู่ย่าช่วยคุ้มครองบ้านไม่ให้ได้รับอันตราย ช่วยคุ้มครองคนในหมู่บ้าน
ให้ได้รับความสุขร่มเย็น เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ก็มอบบ้านให้ท่านช่วยเหลือรักษา
ให้หาย

กรณีที่ ๔

สัมภาษณ์ นางบัวหนุ่ม เครือนวน อายุ ๖๐ ปี วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒
เกาผีในตระกูล ผีเมือง

ประวัติการนับถือผีของตระกูล ได้สืบทอดมาจากปู่ย่าตายาย โดยได้ขอแบ่งผีมาจาก
บ้านสวนดอกโดยแม่เข่าเขียว ต่อมาเมื่อแม่เข่าเขียวเสียชีวิต นางบัวหนุ่ม
สะใภ้ซึ่งได้ครองบ้านที่มีหอผีตั้งอยู่ ได้เป็นเกาผีสืบทอดมา สำหรับผีของตระกูล

นั้น เป็นเจ้านายมาก่อนชื่อเจ้าพ่อเม่า
ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒
จุดประสงค์ของการพ่อนผี คือ เพื่อเป็นการแก้บนให้กับนางบัวหนุ่มที่หายจากการเจ็บป่วย
เครื่องเซ่นสังเวยของผี คือ หมู ๔ ตัว ไก่ ๑๖ ตัว ไข่ ๔ ฟอง
เสียค่าใช้จ่าย ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท โดยแบ่งออกเป็น ค่าสร้างผาม ๑,๕๐๐ บาท
ค่าวงดนตรี ๒,๐๐๐ บาท ค่าหมูและเครื่องเซ่นสังเวย รวมทั้งสุรา อาหาร
ประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท นอกจากนั้น เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ

ผีที่นับถือ มี

ผีขุนศึก	ร่างทรงคือ	นางศรีแพร	เครื่องนวล	สัมพันธ์กับเก่าผีคือ	น้องสามมี
ผียามาขาว	"	นางด้ก	"	"	ญาติผู้ใหญ่
ผีบ่าว	"	นางจิ้น	เครื่องนวล	"	หลาน
ผีสาว	"	นางบุญมี	"	"	หลาน
ผีสองพี่น้อง	"	ยายป้อ	สุภาพรรณ	"	ญาติผู้ใหญ่
		นางรณ	"	"	หลาน

สำหรับผีขุนศึกหมู่ต่างๆ ร่างทรงได้แก่ลูกหลานที่มาร่วมพิธี แล้วแต่ผีจะเข้า
โดยเฉพาะผู้ที่มีอาวุโส

ผีปู่ย่า	"	นางบัวหนุ่ม	เครื่องนวล	"	เก่าผี
----------	---	-------------	------------	---	--------

ประโยชน์ของการนับถือผี เป็นเรื่องของไสยศาสตร์ เป็นสิ่งลึกลับมองไม่เห็น ดังนั้นควรที่จะเชื่อถือและให้ความเคารพ เพราะท่านช่วยปกป้องคุ้มครองครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข ช่วยเหลือใน坎นกำลังใจ เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนก็นึกถึงท่าน ท่านก็สามารถช่วยเหลือได้ ทำให้ญาติพี่น้องเคารพเชื่อฟังกัน ไครทะเลาะกัน ผีปู่ย่าจะช่วยสั่งสอนอบรมให้คืนดีและมีความสามัคคีกัน

กรณีที่ ๕

สัมภาษณ์ นางบุญ เมฆสกุล อายุ ๖๑ ปี เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๓๒
เก่าผีในตระกูล ผีเม็ง

ประวัติการนับถือผีของตระกูล ฌีปู่ยาเดิมอยู่ที่เชียงแสน เป็นนักรบขุนศึก ปู่ยาท้าวคโค
ไปขอเชิญและขอชื่อมาในราคา ๑๒ เฟื้อง นางบุญเมฆสกุล สืบทอดการเป็น
เกล้ามีมาจากแม่ คือแม่เข่าบัวคำ และพ่อชื่อน สิทธิมา

ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๘ มีนาคม ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการพ่อนผี คือ เป็นการทำความประเพณี ๓ ปีคือครั้ง

เครื่องเซ่นสังเวชของผี คือ หมู ๒ ตัว ไก่ ๑๖ ตัว ไข่ ๒๐ ฟอง

เสียค่าใช้จ่าย ประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท โดยแบ่งออกเป็น ค่าทำนวม ๑,๕๐๐ บาท

ค่าวงดนตรี ๒,๐๐๐บาท นอกจากนั้นเป็นค่าเครื่องเซ่นสังเวช อาหาร สุรา

เงินที่ใช้จ่ายในพิธีกรรมเก็บมาจากลูกหลานในตระกูลที่นับถือผีเดียวกัน คนละ

๓๐๐ บาท แต่ถาเป็นการพ่อนผีเพื่อแก้บน ผู้แก้บนจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง

ผีที่นับถือ มี

ผีขุนศึก	ร่างทรงคือ แม่ศรีบุตร	มีความสัมพันธ์กับเกล้าคือ	ญาติทางแม่
ผีปู่ยา	" นางคำบัน เมฆสกุล	"	น้องสาว
ผีสองพี่น้อง	" แม่คำบันและบัวผัน	"	ลูกพี่ลูกน้อง
ผีผาขาว	" แม่เข่าจันทร์คำ	"	ญาติทางพ่อ
ผีขาว	" ป้าซุม	"	ป้า
ผีสาว	" อานาย	"	อา
ผีหมู่ผีจุม	" นางบัวผัน วัฒนโกสิทธิ์	"	ลูก
	นางศรีนวล สิทธิมา	"	ป้า
	นางบัวคำ	"	ลูกพี่ลูกน้อง
	นางมณฑิพย์ วัฒนโกสิทธิ์	"	หลาน

ประโยชน์ของการนับถือผี คือ ทำให้ครอบครัวและวงศ์ตระกูลอยู่ดีมีสุข มีความเจริญ โดย

เปรียบเทียบกับตระกูลที่เคยเคารพนับถือผีแล้วต่อมาลูกหลานละเลย ทำให้เกิด

มีอันเป็นไปต่างๆนานา เช่น แขนงคอตาย หลายนคนในตระกูลตายไปควยสาเหตุ

ต่างๆ การนับถือผีปู่ยาจะช่วยปกป้องคุ้มครองบ้านเรือนและลูกหลานในตระกูล

เมื่อลูกหลานจะไปต่างจังหวัดก็บอกกล่าวให้ผีปู่ยาทราบท่านก็จะคุ้มครอง เมื่อมี

คนในตระกูลจะสอบแข่งขันกับให้ผีปู่ยาท่านช่วยเหลือ ข้อห้ามของคนในตระกูล

ที่นับถือมีด้วยกันคือ ต้องเคารพผู้ปู้ย่า ไม่ทำอะไรที่เป็นการรบกวนหรือลบลู่
ผู้ปู้ย่า เมื่อจะแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่หรือเมื่อมีงานมงคลต้องบอกกล่าวให้ผู้ปู้ย่า
ทราบ ผู้ในตระกูลเดียวกันจะต้องรักใคร่กลมเกลียวกัน ให้ความเคารพกับ
เกาผู้และผู้มีอาวุโสของตระกูล

กรณีที่ ๖

สัมภาษณ์ นางคำ บัวคลีใบ อายุ ๗๓ ปี เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๒

เกาผู้ในตระกูล ผู้เมือง

ประวัติการนับถือผู้ของตระกูล ได้สืบทอดมาจากเจ้าผู้ และพ่อเข้าผู้ เคิมโตมาจากทวด
ซึ่งผู้มาจากพวกพม่า เพราะเชื่อว่าถาเลี้ยงผู้ดีแล้ว จะทำให้ร่ำรวย

ประกอบพิธีกรรมพอนผู้ครั้งสุดท้ายเมื่อ ๑ เมษายน ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการพอนผู้คือ เพื่อเป็นการทำพิธีกรรมคามประเพณี

เครื่องเซ่นสังเวชของผู้ คือ หมู ๔ ตัว ไก่ ๑๖ ตัว

เสียค่าใช้จ่าย คือ ประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท โดยแบ่งเป็น ค่าสร้างผาม ๒,๐๐๐ บาท
ค่าคนตรี ๒,๕๐๐ บาท ที่เหลือเป็นค่าเครื่องเซ่นสังเวช อาหาร สุราและอื่นๆ

ผู้ที่นับถือ มี

เจ้าผู้	ร้างทรงคือ	เจ้าป่าถนอม ศรีสมรรถการ	สัมพันธ์เกาผู้คือ	ญาผู้
เจ้าผู้	"	เจ้าป่าอัมพร กลิ่นชอย	"	ญาผู้
ผู้สองพี่น้อง	"	นางอำพัน กลิ่นชอย	"	หลาน
		นางบุญรอด	"	หลาน
ผู้ย่าสาว	"	แม่คำป้อ ชาญาคี	"	ญาผู้
ผู้หมู่ผู้	"	ครูผาย มนต์าททอง	"	น้อง
	"	ครูจันทร์	"	ญาผู้
		นางจันทร์ทิพย์ รวยอ่อนอินทร์	"	น้องสาว
		นางเส้าแก้ว พรหมเพชร	"	ญาผู้

ประโยชน์ของการนับถือผี ช่วยให้พี่น้องรักกัน หากใครทะเลาะเบาะแว้งกัน ผีปู่ย่าจะมา
 ก้า นอกจากนั้น ถ้าทำในสิ่งที่ไม่ดีโดยเฉพาะลูกสาว ถ้าความประพฤติไม่
 เรียบร้อยหรือประพฤติผิดทางเพศ ผีปู่ย่าจะลงโทษ บางครั้งก็ทำให้เจ็บป่วย
 นอกจากนี้ผีปู่ย่ายังช่วยคุ้มครองให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุข

พิธีกรรมพ่อนผีมด

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตระกูลที่นับถือผีมด มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษหรือ
 ผีปู่ย่าเช่นเดียวกับกลุ่มตระกูลที่นับถือผีเม็ง แต่ผีปู่ย่าของผีมดนั้นจะเป็นชนชั้นเจ้ามากกว่า
 ที่จะเป็นนักรบดังเช่นผีเม็ง เจ้าซึ่งกลุ่มตระกูลผีมดโดยทั่วไปให้การเคารพนับถือมี

๑. เจ้าคนหลวง เป็นกษัตริย์ของผีมด
๒. เจ้าพญาโฮ
๓. เจ้าพญาผาเบี้ย
๔. เจ้าผนแสนหา
๕. เจ้าสร้อยทอง
๖. เจ้าหมอนแสน
๗. เจ้าแสนหมอน
๘. เจ้าบาวใหญ่
๙. เจ้าบาวน้อย
๑๐. เจ้าอาร์กษ
๑๑. เจ้าสร้อยฟ้าลาวัลย์
๑๒. เจ้าออนแอน

สำหรับรายละเอียดขั้นตอนของพิธีกรรมพ่อนผีมดไม่ยุ่งยากซับซ้อนเหมือนกับพิธีกรรม
 พ่อนผีเม็ง แต่อย่างไรก็ตามหากกลุ่มตระกูลที่นับถือผีเม็ง และมดชนมืองประกอบพิธีกรรม
 พ่อนผี กลุ่มตระกูลผีมดที่รู้จักสนิทสนมกับกลุ่มที่ประกอบพิธีและได้รับเชิญก็จะเข้าร่วมใน
 พิธีกรรม ขณะเดียวกันกลุ่มตระกูลที่นับถือผีทั้ง ๒ ประเภท ที่รู้จักมักคุ้นสนิทสนมกับกลุ่ม
 ตระกูลผีมดที่ประกอบพิธีกรรมพ่อนผี ก็จะเข้าร่วมในพิธีกรรมด้วย ซึ่งจากการสังเกตพบว่า
 ถ้าเป็นกลุ่มตระกูลผีเม็งที่มาร่วมในพิธีกรรมพ่อนผีนั้น จะเป็นเพียงการร่วมพ่อนรายว่า

ของบูมารวมในพิธี โดยที่ผีของตระกูลไม่ได้ประทับทรง นอกจากนั้นในพิธีกรรมพ่อนผีมัก
จะเชิญร่างทรงของเจ้าพ่อต่างๆ มารวมในพิธีกรรมด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น เจ้าพ่อขุนลาด
เจ้าพ่อขอมือเหล็ก เจ้าพ่อหมอกมุงเมือง เจ้าพ่อประคума ฯลฯ ร่างทรงของเจ้าต่างๆ
เหล่านี้ล้วนแต่เป็นผู้หญิงทั้งสิ้น และเมื่ออยู่ในร่างทรงผู้หญิงเหล่านี้จะเรียกร่องใหญ่ชายที่ทำ
หน้าที่เป็นกำลังปรนนิบัติรับใช้ให้บริการแก่คน เช่น นำเหล่า บุหรี่ เมียง หมาก มาบริการ
หรือเมื่อผีต้องการจะพ่อนคาบกำลังก็ต้องร่วมพ่อนด้วย ในขณะที่เดียวกันร่างทรงก็จะทำหน้าที่
อบรมสั่งสอนให้ลูกหลานในตระกูลประพฤติตนเป็นคนดี ปลุกฝังค่านิยมในเรื่องความกตัญญูรู้คุณ
ให้กับสมาชิกในตระกูล พิธีกรรมช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มเครือญาติ โดยลูกหลาน
จะได้รับการอบรมให้มีความรักใคร่สามัคคีกัน หากมีคนในตระกูลทะเลาะกันมีปฏิกายจะทำหน้าที่
ไกล่เกลี่ยขจัดปัญหาความขัดแย้งนั้น นอกจากนั้นผีปู่ยายังเป็นที่พึ่งทางใจของลูกหลานใน
ตระกูล ในพิธีกรรมพบว่าลูกหลานได้มาปรึกษาปัญหาของคนและขอคำแนะนำจากผีปู่ยา
หรือเมื่อคนในตระกูลเกิดมีปัญหาในเรื่องใดก็ตาม ก็จะทำการบนบานศาลกล่าวขอให้ผีปู่ยา
ช่วยเหลือ เมื่อสำเร็จก็จะประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการถนอม สิ่งต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็น
เห็นได้ในสรุปบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่มตระกูลที่ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีมาดังนี้

กรณีที่ ๑

สัมภาษณ์ นางคำป้อ จันทรา อายุ ๗๓ ปี วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๒

เกาผีในตระกูล ผีมด

ประวัติการนับถือผีของตระกูล สืบมาจากผีปู่ยาเจ้านาย ตั้งแต่ปู่ยาคายาย ต่อมาผีปู่ยา
เจ้านายได้มาเขาร่างทรงของนางคำป้อ เพราะอยากจะร่วมสนุกสนาน จึงจัด
ให้มีการพ่อนผีขึ้น

ประกอบพิธีกรรมการพ่อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ สามปีที่แล้ว

จุดประสงค์ของการพ่อนผีคือ ทำตามประเพณี

เครื่องเซ่นสังเวชของผี คือ หัวหมู ๒ หัว ไก่ ๔ ตัว เหล้าขาว ๑ ขวด

เสียค่าใช้จ่าย ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยแบ่งเป็น ค่าสร้างผาม ๑,๕๐๐ บาท

ค่าคนตรี ๒,๐๐๐ บาท ที่เหลือเป็นค่าสุรา อาหาร เครื่องเซ่นสังเวชผีปู่ยา

ผีที่นับถือ มี

เจ้าคนหลวง	ร่างทรงคือ	แม่คำบัน	มีคำ	มีความสัมพันธ์กับ	เกาผีคือ	ญาติทางแม่
เจ้าอะฮัก	"	ยายคำ	"	"	"	ญาติทางแม่
เจ้าสิบสองเมือง	"	นางคำป้อ	จันทรา	"	"	เกาผี
เจ้าปู่	"	ป้ามา	"	"	"	ลูกผู้พี่
เจ้าปู่เจ้าเตา	"	นางปิ่น	จันทรรัตน์	"	"	ญาติทางแม่
เจ้าแสงคำ	"	แล้วแต่ผีแต่ละองค์จะเข้าซึ่ง	เฉพาะหมู่ญาติเท่านั้น			
เจ้าหอกน้อย	"					
เจ้าหินหน่อ	"					
เจ้าผีสาว	"					

ประโยชน์ของการนับถือผี ทำให้ลูกหลานในตระกูลเป็นคนดี เพราะถ้าคนในตระกูลทำไม่ดี ผีปู่ย่าจะลงโทษ ทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย เป็นการรักษาประเพณีที่ดีงามให้คงอยู่เป็นที่พึงพอใจ เมื่อคนในตระกูลเดือดร้อนไม่สบายใจ ก็จะขอความช่วยเหลือจากผีปู่ย่า โดยบนบานศาลกล่าว เมื่อได้รับความสำเร็จก็ต้องมาแก้บน เป็นการสั่งสอนให้รักษาสัจจะ นอกจากนั้นก็ทำให้คนในครอบครัวอยู่เป็นสุข

กรณีที่ ๒

สัมภาษณ์ นางเกษร ไชยชนะ อายุ ๖๔ ปี วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๒

เกาผีในตระกูล ผีมด

ประวัติการนับถือผีของตระกูล สืบทอดมาจากแม่ของสามีคือ แม่เขาคำ ไชยชนะ ซึ่งมี

การนับถือผีและประกอบพิธีกรรมพ้อนผีมาเป็นเวลานาน โดยนับถือเจ้าพ่อ

คนหลวง เป็นผีปู่ย่าของตระกูล

ประกอบพิธีกรรมพ้อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๔ เมษายน ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการพ้อนผีคือ เป็นการทำตามประเพณี

เครื่องเซ่นสังเวยของผี คือ หมู ๑ ตัว ไก่ ๑๖ ตัว เหล้า ๑ ขวด

เสียค่าใช้จ่าย ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นค่าสร้างผาม ๑,๕๐๐ บาท ค่าดนตรี

๒,๐๐๐ บาท นอกนั้นเป็นค่าอาหาร สุรา เครื่องเซ่น และอื่นๆ

ผีที่นับถือ มี

เจ้าพ่อคนหลวง	ร่างทรงคือ	นางเกษร ไชยชนะ	มีความสัมพันธ์คือ	เกาผี
เจ้าพ่อพญาผาย	"	นางดวงเคื่อน ไชยชนะ	"	ลูกสะใภ้
เจ้าพ่อฝนแสนห่า	"	นางศรีชุม บังบัญญัติ	"	ญาติผู้ใหญ่
เจ้าพ่อพญาไฮ	"	นางคำป้อ คันธวงค์	"	ญาติผู้ใหญ่
เจ้าแม่สร้อยฟ้าลาวัลย์	"	นางเหมม	"	หลาน
เจ้าบาวน้อย	"	นางฉวย คามทอง	"	ญาติบุญของ
เจ้าสาวน้อย	"	นางคำบัน หวังบัญญัติ	"	ญาติบุญของ

นอกจากนี้ ยังมีเจ้าองค์อื่นๆอีกที่จะเข้าทรงในหมู่ญาติพี่น้องเท่านั้น

ประโยชน์ของการนับถือผี คือ ท่านให้ความคุ้มครองกับลูกหลาน เมื่อใครจะเดินทางไปไหน ก็จุกจุกบอกท่าน ท่านก็จะคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยในการเดินทาง ช่วยคุ้มครองให้อยู่ดีมีสุข ใครเจ็บไข้ได้ป่วย ก็บนบานศาลกล่าวขอให้ท่านช่วยเหลือ

กรณีที่ ๓

สัมภาษณ์ นางบุญมี พรหมกิ่งแก้ว อายุ ๗๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒

เกาผีในตระกูล ผิมค

ประวัติการนับถือผีของตระกูล ได้สืบทอดมาจากแม่ของตนเอง ซึ่งที่บ้านมีหอผีตั้งอยู่ ครั้งแรกก็ไม่คิดจะเป็นเกาผี แต่ต่อมาเกิดไม่สบายโดยหาสาเหตุไม่ได้ อยู่ที่ไหน ก็ไม่มีความสุข ไปรักษาที่โรงพยาบาลแล้วก็ไม่หาย จึงไปเข้าทรงคุณถึงไค้ทราบ ว่า เกิดจากการไม่นับถือผีปู่ย่า จึงต้องรับเป็นเกาผีสืบทอดมาและเคารพบูชา กราบไหว้ผีปู่ย่าตั้งแต่นั้นมา และครอบครัวก็อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา

ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการพ่อนผี คือ แถมนให้กับนางบุญมีที่หายจากการเจ็บป่วย

เครื่องสังเวชของผี คือ หัวหมู ๑ หัว ไก่ ๔ ตัว และอาหารอื่นๆ เช่น ลาบคิบ แกงอ่อม

ใส่ข้าว หนุมิ๊ง ขนม่วงขาว ขนม่วงแดง ข้าวต้ม

เสียค่าใช้จ่าย ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยแยกเป็น ค่าทำนาม ๑,๐๐๐ บาท

ค่าคนกรี ๒,๕๐๐ บาท นอกนั้นเป็นค่าอาหาร สุนัข และอื่นๆ

พี่น้องมี

เจ้าอะฮัก	ร่างทรงคือ	นางบุญมี พรหมกิ่งแก้ว สัมพันธ์กับเกาฬคือ	เกาฬ
เจ้าคนหลวง	"	นางนอย	ญาติทางแม่
เจ้าหมอลูกนอย	"	นางมนต์	ญาติทางแม่
เจ้าหมอคำชุม	"	ใครก็ได้ที่ผีจะเข้า	แต่ต้องเป็น เครือญาติ
เจ้าพ่อขอมือเหล็ก	"	"	"
ผีขาว	"	"	"
เจ้าจิมะลิ	"	"	"
เจ้ามาปิก	"	นางปลา คาคาบุตร	ญาติทางแม่

ประโยชน์ของการนับถือผี คือ ช่วยให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ เมื่อลูกหลานในตระกูลเจ็บไข้ได้ป่วย ขอบนบานให้หาย นอกจากนั้นยังช่วยปกป้องคุ้มครองให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข บางครั้งก็ช่วยให้ประสบโชคลาภ

พิธีกรรมพ่อนผีมคซอนเม็ง

พิธีกรรมนี้เกิดจากความเชื่อเรื่องผีปู้ยา เช่นเดียวกับกลุ่มตระกูลผีมคและผีเม็ง ผีบรรพบุรุษของกลุ่มตระกูลมคซอนเม็ง มีทั้งที่เป็นเจ้าและนักรบ แต่ในพิธีกรรมไม่ได้เน้นถึงการสืบเชื้อสายมาจากนักรบให้เห็นชัดเจน เหมือนกับกลุ่มตระกูลที่นับถือผีเม็ง และเมื่อประกอบพิธีกรรมพ่อนผีมคซอนเม็ง เจ้าภาพผู้ประกอบพิธีจะเชิญกลุ่มตระกูลที่นับถือทั้งผีมคและผีเม็งให้มาร่วมในพิธีกรรม และจากการสังเกตพบว่า ร่างทรงที่มาร่วมในพิธีกรรมพ่อนผีมคซอนเม็งนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นร่างทรงของเจ้าพ่อต่างๆที่ได้รับเชิญมีจำนวนมากกว่าร่างทรงของเจ้าซึ่ง เป็นบรรพบุรุษในตระกูลของตน พิธีกรรมของผีมคซอนเม็งเป็นการรวมเอาพิธีกรรมบางอย่างของผีเม็งและผีมคมารวมกัน และได้จัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อแสดงถึงความกตัญญูแก่เวทิต่อผีบรรพบุรุษของตน พิธีกรรมจึงช่วยในการรวมญาติซึ่งได้แยกย้ายไปอยู่ในที่ต่างๆใกล้กลับมาพบกัน ผีปู้ยาจะอบรมสั่งสอนให้ลูกหลานในตระกูลประพฤติตนเป็นคนดีให้ความเคารพเชื่อฟังผีปู้ยา และมีความรักใคร่ช่วยเหลือกันในหมู่ญาติพี่น้อง คนแก่หรือ

ผู้มีอาวุโสของตระกูล จะได้รับความเคารพเชิดถือนของลูกหลาน โดยคนแก่เหล่านี้จะเป็น
รางวัลของผีต่างๆ ที่คนในตระกูลให้ความเคารพ เมื่อคนในตระกูลจะทำสิ่งใด ก็จะต้อง
กล่าวให้ผีปู่ย่าได้รับรู้ หรือเมื่อมีความทุกข์ร้อนเรื่องใด ก็จะต้องขอให้ผีปู่ของคนที่ให้ความ
ช่วยเหลือคุ้มครอง เป็นที่พึ่งทางใจ ดังจะเห็นได้จากสรุปบันทึกการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้
ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีมคชอนเม็ง ดังนี้

กรณีที่ ๑

สัมภาษณ์ นาง เบิ่ง ไชยจักรคำ อายุ ๖๒ ปี วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๓๒

แก่ผีในตระกูล ผีมคชอนเม็ง

ประวัติการนับถือผีของตระกูล นับถือมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยสืบทอดมาจากแม่เลี้ยง ซึ่ง
คนตระกูลได้ไปซื้อผีมาจากคุ้มเจ้า เดิมทีนับถือผีมค แต่เมื่อแม่เลี้ยงแต่งงานกับ
พ่อซึ่งนับถือผี เบิ่ง จึงนับถือและทำพิธีร่วมกันเป็น ผีมคชอนเม็ง

ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๕ มีนาคม ๒๕๓๒

จุดประสงค์ของการพ่อนผี คือ เพื่อแก้บนที่หลานสาวได้หายไปจากบ้านและได้กลับมา
เครื่องเซ่นสังเวยของผี คือ หมู ๑ ตัว

เสียค่าใช้จ่าย คือ ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยแยกเป็น ค่าทำนวม ๑,๐๐๐ บาท
ค่าดนตรี ๒,๐๐๐ บาท นอกจากนั้นเป็นค่า อาหาร สุรา และอื่นๆ

ผีที่นับถือมี

ผีปู่ย่า	รางวัลคือ นางเบิ่ง ไชยจักรคำ	สัมพันธ์กับแก่ผี คือ	เป็นแก่ผี
ผีเจ้าอะฮัก "	นางบุญศรี ชัยคำ	"	น้อง
ผีเจ้าขอมือเหล็ก "	นางคุณ	"	ญาติผู้ใหญ่
ผีเจ้าหาญไฟ	" นางคำมูล	"	ญาติผู้ใหญ่
ผีสาว	" น.ส. วิไลลักษณ์ ไชยคำ	"	หลาน
ผีอื่นๆที่อยู่ในตระกูล	" นางโสภา ไชยคำ	"	หลานสะใภ้
	นางประนอม	"	ญาติผู้ใหญ่

ประโยชน์ของการนับถือผี คือ ทำให้ท้าวคำขึ้น เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนก็เป็นที่พึ่งทางใจได้
ช่วยปกป้องคุ้มครองคนในครอบครัวและวงศ์ตระกูลให้มีความสุขความเจริญ ลูกหลานเคารพ

เชื้อเพลิงใหญ่ ไม่สร้างความเคียดแค้น หรือนำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล

กรณีที่ ๒

สัมภาษณ์ นายเสริม วงศ์ปัญญา อายุ ๕๕ ปี เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๓๒
 เก่าผีในตระกูล มคชนเมือง

ประวัติการนับถือผีของตระกูล ได้สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน โดยต้นตระกูลมาจากเชื้อเจ้า
 สกุด ณ ลำปาง และได้สืบทอดต่อมาจากเจ้าบุ่ง ณ ลำปาง ต่อมาถึงนางมอก
 วงศ์ปัญญา เมื่อนางมอกเสียชีวิต ไม่มีลูกหลานผู้หญิงที่อยู่ครองบ้านต่อไป
 นายเสริมจึงรับเป็นเก่าผีสืบมา

จุดประสงค์ของการทำพิธี คือ เพื่อแก้บนเนื่องจากประสบความสำเร็จในการขายที่ดิน
 เครื่องเซ่นสังเวยของผี คือ หมู ๑ ตัว อาหารไก่แก่ ลาบคิบ หลู้ แกงอ่อม ใส่อัว
 หมูปิ้ง

เสียค่าใช้จ่าย ประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท แยกเป็น ค่าสร้างผาม ๒,๐๐๐ บาท
 ค่าคนตรี ๒,๕๐๐ บาท นอกนั้นเป็นค่าอาหาร เครื่องเซ่น สุรา และอื่นๆ

ผีที่นับถือ มี

เจ้าแม่ฮ้อยเงิน	ร่างทรงคือ นายเสริม วงศ์ปัญญา สัมพันธ์กับเก่าผี คือ	เก่าผี
เจ้าคนหลวง	" นางบัวทอง ชัยสิทธิ์	" ญาติพี่น้อง
เจ้ากาวิละ	" นางสุนีย์ เจริญยิ่ง	" ญาติผู้ใหญ่
เจ้าฝนแสนห่า	" นางกิมอยู่ เจริญยิ่ง	" ญาติผู้ใหญ่
เจ้าอะฮัก	" น.ส.ระจิด ณ ลำพูน	" หลาน
เจ้าพ่อคำลือ	" ใครก็ได้ที่เป็นญาติ	
เจ้าพ่อขุนคาบ	" "	
เจ้าสาว	" นางใส สุวรรณเนตร	" ลูกพี่ลูกน้อง

ประโยชน์ของการนับถือผี คือ ช่วยให้เป็นที่กำลังใจสำหรับลูกหลานในการทำสิ่งใดๆที่ไม่
 ค่อยจะมั่นใจนัก ช่วยคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข ช่วยให้หายจากเจ็บป่วย เช่น
 นางอ้อมใจ วรรณมาศ เจ็บแผลมากหลังการผ่าตัด นายเสริมจุกฐป ๑๒ คอก

บอกให้ผีป่วนช่วยรักษา ปรากฏว่า วันรุ่งขึ้นอาการเจ็บหายเป็นปลิดทิ้ง อีกครั้ง
หนึ่ง นายเสริม คิดจะเลิกพิธีกรรมนี้เนื่องจากค่าใช้จ่ายมาก ก็เกิดอาการปาก
เบี้ยว ไปหาหมอที่ไทรบุรีก็ไม่หาย ต้องมาขอขมาผีป่วนอาการดังกล่าวจึงหาย

กรณีที่ ๓

สัมภรณ์ คุณยายไผ่ ปกอะนะ อายุ ๘๐ ปี เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒
เกิดในตระกูล ฉิมชอนเม็ง

ประวัติความเป็นมาของการนับถือผีของตระกูล เป็นการนับถือสืบทอดต่อกันมาในตระกูล
เป็นเวลานาน โดยสืบทอดมาจากเจ้าแม่คำป้อ ปกอะนะ ซึ่งถือว่าเป็นลูกหลาน
ของพระยาจำเมือง เจ้าเมืองพะเยา และเป็นความเชื่อที่สืบทอดมาตั้งแต่
โบราณว่า หากนับถือผีแล้วจะมีความรุ่งเรืองและมีความสุข

ประกอบพิธีกรรมพ่อนผีครั้งสุดท้ายเมื่อ ๒๓-๒๔ มีนาคม ๒๕๒๘

จุดประสงค์ของการพ่อนผี คือ ทำตามประเพณีเมื่อครบสามปี
เครื่องเซ่นสังเวยของผี คือ ขนมค้างที่ไม่ใช่ไข่ ประกอบด้วย ข้าวเหนียวแดง ข้าวต้มมัด
ขนมเปียกปูนจะไม่ใช่ เพราะมีสีดำถือว่าไม่เป็นมงคล

เสียค่าใช้จ่าย คือ ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยแยกเป็น ค่าสร้างนาม ๑,๐๐๐ บาท
ค่าดนตรี ๒,๐๐๐ บาท ที่เหลือเป็นค่าอาหาร สุรา และอื่นๆ

ผีที่นับถือ มี

เจ้าพอกองหาญ	ร่างทรงคือ	ยายไผ่ ปกอะนะ	สัมพันธ์กับ	เกิดผี	เกิดผี
เจ้าอะฮัก	"	นางนอย ไชยเรศ	"	"	หลาน
เจ้าคนหลวง	"	นางปรีญา ชัยมงคล	"	"	ลูก
เจ้าข้อมือเหล็ก	"	นางปราณี	"	"	หลาน

ประโยชน์ของการนับถือผี คือ ทำให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรือง ผีป่วนช่วยปกป้องคุ้มครอง
ลูกหลานในตระกูลให้มีความร่มเย็นเป็นสุข ทำมาค้าขายขึ้น เมื่อลูกหลานทำอะไร
ก็บอกกล่าวให้ผีป่วนทราบ เพื่อจะคอยช่วยเหลือได้ นอกจากนั้นผีป่วนยังช่วยรักษา
โรคภัยไข้เจ็บให้กับลูกหลานโดยร่างทรงของเจ้าพอกองหาญ ช่วยให้คนในตระกูล
ประพฤติกายเป็นคนดี เพราะหากใครไม่คืผีป่วนจะลงโทษ